

SỞ KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ PHÚ YÊN

BÁO CÁO TỔNG KẾT ĐỀ TÀI CẤP BỘ
CÁC TRUYỀN THUYẾT, HUYỀN THOẠI LIÊN QUAN
ĐẾN DI TÍCH LỊCH SỬ VÀ DANH LAM THẮNG CẢNH
Ở PHÚ YÊN

CHỦ NHIỆM ĐỀ TÀI: ĐÀO MINH HIỆP
ĐOÀN VIỆT HÙNG
CƠ QUAN CHỦ TRÌ: HỘI LIÊN HIỆP VĂN HỌC NGHỆ THUẬT PHÚ YÊN

6302

23/2/2007

PHÚ YÊN – 2007

MỤC LỤC

LỜI GIỚI THIỆU	5
NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG TRONG NGHIÊN CỨU ĐỀ TÀI	7
I. Tính cấp thiết của đề tài	7
II. Tổng quan tình hình nghiên cứu thuộc lĩnh vực của đề tài	8
III. Mục đích nghiên cứu của đề tài	9
IV. Đóng góp của đề tài	10
V. Phương pháp nghiên cứu	11
Chương 1: KHÁI QUÁT VỀ ĐỊA LÝ, LỊCH SỬ VÀ VĂN HÓA VÙNG ĐẤT PHÚ YÊN	13
I. Vị trí địa lý, địa hình của tỉnh Phú Yên	13
I.1-Vị trí địa lý tỉnh Phú Yên.....	13
I.2-Địa hình tỉnh Phú Yên.....	13
II. Lịch sử Phú Yên từ thế kỷ XV đến thế kỷ XX	15
II.1-Lịch sử Phú Yên từ thế kỷ XV đến thế kỷ XVIII.....	15
II.2-Lịch sử Phú Yên trong phong trào chống thực dân Pháp ở thế kỷ XIX.....	18
II.3-Lịch sử Phú Yên trong phong trào chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ ở thế kỷ XX.....	19
III. Đặc điểm văn hoá vùng đất Phú Yên	22
III.1-Văn hóa ẩm thực.....	22
III.2-Trang phục.....	23
III.3-Nhà ở.....	23
III.4-Phong tục tập quán.....	24
III.5-Tín ngưỡng.....	24
III.6-Lễ hội.....	25
III.7-Tôn giáo.....	25
III.8-Văn nghệ dân gian, văn học.....	26
III.9-Nghệ thuật.....	27
III.10-Trò chơi dân gian.....	27
III.11-Di tích lịch sử, văn hóa và danh thắng.....	28
Chương 2: CƠ SỞ LÝ LUẬN ĐỂ XÁC ĐỊNH CÁC TRUYỀN THUYẾT HUYỀN THOẠI TRÊN ĐẤT PHÚ YÊN	31
I. Khái niệm về truyền thuyết và huyền thoại	31
I.1-Truyền thuyết.....	31
I.2-Huyền thoại.....	32
I.3-Những điểm giống nhau và khác nhau giữa truyền thuyết và huyền thoại.....	33

I.3.1-Điểm giống nhau giữa truyền thuyết và huyền thoại.....	33
I.3.2-Điểm khác nhau giữa truyền thuyết và huyền thoại.....	33
II. Truyền thuyết, huyền thoại với những thể loại sáng tác dân gian khác.....	34
II.1-So sánh giữa truyền thuyết với huyền sử và dã sử.....	35
II.2-So sánh giữa huyền thoại với thần thoại và cổ tích.....	36
III. Khái quát đặc điểm, diện mạo truyền thuyết, huyền thoại ở Phú Yên.....	37
III.1-Phân loại các truyền thuyết, huyền thoại liên quan đến di tích lịch sử và danh thắng ở Phú Yên	37
III.1.1-Số lượng các truyền thuyết, huyền thoại được phân theo nhóm.....	38
III.1.2-Đặc điểm nội dung của các nhóm truyền thuyết, huyền thoại.....	38
III.2-Hình thức thể hiện của truyện truyền thuyết, huyền thoại.....	39
III.3-So sánh, đối chiếu với các dị bản.....	40
III.3.1-Số lượng các dị bản.....	40
III.3.2-Chủ đề của các dị bản.....	41
III.3.3-Nội dung của các dị bản.....	41
IV. Truyền thuyết, huyền thoại ở Phú Yên với mối quan hệ trong khu vực Nam Trung bộ.....	42
IV.1-Truyền thuyết ở Phú Yên với mối quan hệ trong khu vực.....	43
IV.2-Huyền thoại ở Phú Yên với mối quan hệ trong khu vực.....	44
Chương 3: TRUYỀN THUYẾT, HUYỀN THOẠI LIÊN QUAN ĐẾN DI TÍCH LỊCH SỬ VÀ DANH THẮNG Ở PHÚ YÊN	45
I. Truyền thuyết, huyền thoại trên vùng đất Sông Cầu.....	45
1-Tiếng khóc trên đèo Cù Mông.....	49
2-Truyền thuyết gò Cà và vực Linh Thiêng.....	51
3-Huyền thoại về tên gọi đèo Cù Mông.....	52
4-Chiếc bánh nậm của Nữ Nhi Phù Quốc ở đầm Cù Mông.....	53
5-Tiên nữ ở bãi Tiên.....	55
6-Truyền thuyết về dấu chân Nguyễn Ánh ở vũng La.....	57
7-Bàn cờ ở gành Tướng.....	57
8-Truyền thuyết về hòn Bò ở vũng Lắm.....	58
9-Hoàng tử của Long Vương lạc vào cù lao Ông Xá.....	60
10-Chuyện Cao Biền chém ngựa ở gành Cây Sung.....	61
II. Truyền thuyết, huyền thoại trên vùng đất Tuy An.....	62
1-Đầm Ô Loan.....	64
2-Huyền thoại về tên gọi đầm Ô Loan.....	65
3-Chuyện trâu thần.....	66
4-Lã Vọng câu cá.....	66
5-Cao Biền trấn yểm.....	67
6-Mả Cao Biền ở Tuy An.....	67
7-Ngôi miếu thờ bà Trang.....	69
8-Gành Đá Đĩa và huyền thoại về kho báu biến thành đá.....	71

9-Chùa Lầu và thiên tình sử.....	73
10-Xoài Đá Trắng ở chùa Từ Quang	75
III. Truyền thuyết, huyền thoại trên vùng đất Tuy Hoà	77
1-Huyền thoại về người khổng lồ dời núi lấp biển.....	78
2-Chuyện chùa Hang trên núi Chóp Chài và Trại Cháy ở Vân Hoà.....	79
3-Núi Nhạn Sông Đà và chuyện xây tháp.....	81
4-Chuyện hai con rắn thần trên sông Đà Rằng.....	84
5-Huyền thoại Đá Bàn.....	85
6-Huyền thoại hang HỔ và hang Chùa.....	86
7-Long Thủy-chuyện rồng phun nước cứu dân.....	88
8-Huyền thoại về các hồn ma ở chợ Ma Liên.....	90
9-Truyền thuyết về ngôi chùa cổ trên hòn Chùa.....	91
IV. Truyền thuyết, huyền thoại trên vùng đất Đông Hoà	92
1-Truyền thuyết về núi Đá Bia.....	94
2-Truyền thuyết về hồ Hảo Sơn.....	97
3-Mũi Điện và huyền thoại về quả trứng vàng của Đông Hải Long Phi.....	97
4-Bàn cờ tiên ở Đập Hàn.....	101
5-Ngôi miếu thờ bà Trang ở làng Hảo Sơn.....	102
V. Truyền thuyết, huyền thoại trên vùng đất Tây Hoà	103
1-Huyền thoại vực Phun và sông Bánh Lái.....	104
2-Tiên nữ bầu Hương.....	107
3-Vườn chè trên núi Chúa.....	110
4-Núi Mẹ Bông Con.....	111
VI. Truyền thuyết, huyền thoại trên vùng đất Phú Hoà	114
1-Thành Hồ và thần Cao Các.....	115
2-Ông Ruộng và đồng Bầu Sáu.....	117
3-Núi Sầm và con trâu nước.....	118
4-Sự tích làng Cẩm Thạch hay chuyện bà Đào Thị và bầy rắn.....	119
VII. Truyền thuyết, huyền thoại trên vùng đất Sơn Hoà	120
1-Hòn Ông và chiếc đầu Chi Lới.....	121
2-Dấu chân Y Rít ở bến nước buôn Chợ.....	123
3-Ông Chăm Mừng và con thuồng luồng.....	126
4-Truông Bà Viên.....	129
5-Huyền thoại sông Ba.....	130
6-Huyền thoại về chiếc gươm thần trên sông Ba.....	131
7-Huyền thoại về sông anh sông em.....	132
8-Huyền thoại về con rồng lửa của người Kinh.....	132
9-Huyền thoại về phụ lưu Ea Talui (Cà Lúi).....	133
10-Huyền thoại Chợ Rắc lấp sông Ba.....	133
11-Suối Chồng Mâm	133
VIII. Truyền thuyết, huyền thoại trên vùng đất Đồng Xuân	134
1-Huyền thoại về sông Kỳ Lộ và chiếc đầu vua Lới.....	136
2-Ấm nước nóng của vợ Chi Lới và suối Triêm Đức.....	136

3-Huyền thoại trên núi La Hiên.....	137
IX. Truyền thuyết, huyền thoại trên vùng đất Sông Hình.....	138
1-Chuyện tình bên thác H'Ly.....	139
2-Huyền thoại về con lươn ở buôn Đức.....	141
3-Nàng H'Pia, H'Lúi và con voi rừng.....	142
4-Sự tích hang Cồ.....	144
Kết luận: Ý NGHĨA VĂN HOÁ, XÃ HỘI VÀ GIÁO DỤC CỦA CÁC TRUYỀN THUYẾT VÀ HUYỀN THOẠI TRÊN VÙNG ĐẤT PHÚ YÊN. NHỮNG ĐÓNG GÓP VÀ KIẾN NGHỊ.....	146
Phụ lục 1: MỘT SỐ DI TÍCH LỊCH SỬ, DÁNH THẮNG CHƯA PHÁT HIỆN TRUYỀN THUYẾT, HUYỀN THOẠI.....	150
1-Vịnh Xuân Đài.....	150
2-Từ vũng Đông đến vũng Lắm.....	152
3-Vũng Rô.....	153
4-Đèo Cả.....	155
5-Đập Đồng Cam.....	157
Phụ lục 2: BẢNG PHÂN LOẠI CÁC TRUYỀN THUYẾT, HUYỀN THOẠI.....	159
Phụ lục 3: BẢN ĐỒ VỊ TRÍ DI TÍCH VÀ TRUYỀN THUYẾT, HUYỀN THOẠI.....	162
Tài liệu tham khảo.....	163

LỜI GIỚI THIỆU

Phú Yên là một tỉnh nằm ở duyên hải Nam Trung bộ, phía đông giáp biển Đông, phía tây giáp tỉnh Gia Lai và tỉnh Đắk Lắk, phía nam giáp tỉnh Khánh Hòa, phía bắc giáp tỉnh Bình Định. Diện tích tự nhiên là 5.045km² với dân số 803.846 người (năm 2000), gồm nhiều tộc người như: Êđê, Chăm, Bana, Hoa, Tày, Nùng, Dao...trong đó phần lớn là người Kinh.

Kể từ năm 1597, khi Lương Văn Chánh đưa dân từ các vùng Thanh-Nghệ, Thuận Quảng đến Trấn Biên khẩn hoang lập ấp, tạo dựng cơ nghiệp và lập nên phủ Phú Yên vào năm 1611 thì Phú Yên thực sự có tên gọi chính thức.

Với một vị trí chiến lược quan trọng, vào thế kỷ 18 Phú Yên là nơi đối đầu quyết liệt giữa nhà Tây Sơn và nhà Nguyễn, nơi đã ghi chiến công vang dội của Nguyễn Huệ vào tháng 7-1775, tiêu diệt 2 vạn quân ngũ dinh (Bình Khang, Bình Thuận, Trấn Biên, Phiên Trấn và Long Hồ) của Tổng Phước Hiệp.

Từ thế kỷ XIX trở về sau này, trong phong trào đấu tranh chống thực dân Pháp, Phú Yên đã phát huy hào khí của ông cha ngày trước, hưởng ứng phong trào Cần Vương do Lê thành Phương lãnh đạo và cuộc khởi nghĩa của Võ Trứ và Trần Cao Vân, đập tan chiến dịch Atlante của thực dân Pháp, góp phần làm nên chiến thắng Điện Biên Phủ của cả nước. Trong công cuộc kháng chiến chống đế quốc Mỹ, phong trào đồng khởi Hoà Thịnh của Phú Yên cùng với nhiều chiến công vang dội khác đã tô đậm thêm truyền thống chống ngoại xâm vẻ vang của tỉnh, kết thúc bằng cuộc tổng tiến công nổi dậy giải phóng tỉnh Phú Yên 1-4-1975, góp phần giải phóng hoàn toàn miền Nam thống nhất đất nước.

Phú Yên cũng chính là nơi đã phát hiện ra nhiều di sản văn hoá, như bộ trường ca quý giá của các dân tộc thiểu số, bộ đàn đá Tuy An có độ chuẩn về cung bậc thuộc loại chính xác nhất và những chiếc kèn đá có một không hai.

Địa hình Phú Yên được cấu tạo bởi núi non, đồng bằng, sông ngòi và biển cả nên có nhiều ưu thế về cảnh trí thiên nhiên. Khi đặt chân đến một số nơi trong tỉnh, du khách sẽ không khỏi ngạc nhiên bởi vẻ đẹp gần như còn hoang sơ, chưa bị con người khai thác một cách quá mức.

Những cảnh đẹp ấy chạy dài suốt dọc bờ biển Phú Yên có chiều dài 198km với những gành đá lô nhô ven bờ, những đầm vũng xanh biếc một màu xanh ngọc bích và những bãi cát vàng mịn, thấp thoáng những chiếc thuyền câu của ngư dân trôi êm như chiếc lá trên mặt nước, cùng với những cánh hải âu nghiêng lượn trên những con sóng. Những dòng sông chảy ngang qua tỉnh từ thượng nguồn đổ về biển, để lại hai bên bờ những bãi bồi phù sa màu mỡ, tạo thành những cánh đồng xanh mượt thì con gái và vàng ruộm màu mật ong mảy vàng của lúa chín.

Những cảnh trí thiên nhiên tuyệt vời đó, cùng với bề dày lịch sử và văn hoá đã tạo nên những câu chuyện truyền thuyết và huyền thoại độc đáo trên vùng đất Phú Yên. Đó là những câu chuyện về đạo đức, nhân nghĩa, lễ tín ở đời, luôn ca ngợi cái đẹp và phê phán cái xấu, cái ác, hay những câu chuyện mang đậm màu sắc lãng mạn trong tình yêu đôi lứa. Nghe lại những câu chuyện kể này, trong khung cảnh đã từng xảy ra sự việc sẽ làm

cho chúng ta cảm nhận được đầy đủ hơn cái đẹp cao quý của người và cảnh. Những truyền thuyết và huyền thoại này tuy đã tồn tại cách đây hàng trăm năm, nhưng mỗi khi nghe lại có cảm giác như vừa mới xảy ra hôm nay...

Để khai thác hết vẻ đẹp của thiên nhiên ban tặng, rất cần đến bàn tay và khối óc của con người. Và khởi đầu cho công việc không mấy dễ dàng này, chúng tôi đã bỏ nhiều công sức để sưu tầm, ghi chép, nghiên cứu và mô tả một cách trung thực và chính xác nhất những cảnh đẹp ấy cùng nội dung câu chuyện, với mong muốn không bỏ hoài những kho báu mà thiên nhiên và cha ông đã để lại.

Tuy Hoà, tháng 11 năm 2006
Nhân kỷ niệm 395 năm Phú Yên (1611-2006)

Lời cảm ơn

Các tác giả công trình chân thành cảm ơn:

Các Ông (Bà): Trần Sĩ Huệ, Ka Sô Liêng, Nguyễn Đình, Nguyễn Đình Chúc, Ngô Sao Kim, Dương Thái Nhơn, Tân Lộc, Nguyễn Đích, Nguyễn Vinh, Nguyễn Điềm, Trần Văn Bương, Hà Thị Thi, Nguyễn Trọng, Nguyễn Bá Quát, Nguyễn Hóc, Đào Thị Kiệt, Đoàn Thị Minh, Phan Sưu, thầy Ba Nghiêu (Trường Quang), Nguyễn Hoanh, Nguyễn Hoang, Võ Thái, Đỗ Thanh, Nguyễn Hóc, Nguyễn Công, Đoàn Tợ, Đoàn Trờ, Nguyễn Hoat, Đào Chuyên, Đào Thị Kiệt, Mô Lô YChoi, H'Lao, M'Buck cùng các cụ ông cụ bà...

Và các nghệ sĩ nhiếp ảnh: Dương Thanh Xuân, Trần Quy, Lê Ngọc Minh, Võ Anh Cường, Ngọc Ánh, Nguyễn Lưu, Thế lập, Phong Phú...

Đã cung cấp tư liệu và ảnh cho chúng tôi để thực hiện công trình này.

NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG TRONG NGHIÊN CỨU ĐỀ TÀI

I- TÍNH CẤP THIẾT CỦA ĐỀ TÀI

Muốn tìm hiểu về một vùng đất, thông thường người ta hay tìm đọc các công trình nghiên cứu về lịch sử, kinh tế, chính trị, văn hóa xã hội... Tùy theo nhu cầu ta có thể nghiên cứu một cách tổng thể về các nội dung đã nêu hay từng chuyên ngành. Chẳng hạn để tìm hiểu về lịch sử Phú Yên, có thể tìm đọc các bộ lịch sử của Đảng bộ địa phương và của các ngành như: “Phú Yên kháng chiến chống thực dân Pháp (1945-1954)” Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Phú Yên xuất bản 1995, “Phú Yên kháng chiến chống Mỹ cứu nước (1954-1975)” Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Phú Yên xuất bản 1996, “Địa chí Phú Yên” do UBND tỉnh xuất bản, hoặc các bộ sử của Lực lượng vũ trang tỉnh, Hội Liên hiệp Phụ nữ tỉnh, Ban Tổ chức tỉnh ủy, ban Tuyên giáo Tỉnh ủy, ngành Bưu điện, Giáo dục, Y tế... và của các Đảng bộ địa phương trong tỉnh (cấp xã, huyện, thành phố), các tập hồi ký của các bậc cách mạng lão thành... Tương tự như vậy, để tìm hiểu về các lĩnh vực khác như kinh tế, văn hóa, xã hội... người ta có thể tìm đọc “Địa chí Phú Yên” của UBND tỉnh, “Dư địa chí Phú Yên” của Thư viện Hải Phú hoặc các tập sách chuyên ngành về các lĩnh vực đó. Các tập sách nói trên là những tài liệu rất quan trọng, dày hàng trăm trang, được viết bằng một giọng văn chính luận hoặc báo chí, rất phù hợp cho những đối tượng nghiên cứu chuyên sâu, nhưng không phù hợp với bạn đọc bình dân, hoặc khách tham quan, du lịch, các nhà đầu tư chỉ ghé qua tỉnh vài ngày.

Như vậy, để phục vụ cho các đối tượng nói trên, góp phần giúp cho họ có điều kiện tìm hiểu thêm về lịch sử, văn hóa, xã hội của một vùng đất, bên cạnh các tài liệu, các công trình nghiên cứu quy mô rất cần có những ấn phẩm ngắn gọn, dễ hiểu và hấp dẫn người đọc là các câu chuyện truyền thuyết, huyền thoại liên quan đến các di tích lịch sử danh thắng. Đặc biệt là đối với công tác du lịch, khi giới thiệu với du khách về một di tích lịch sử, danh thắng nào đó, bên cạnh các tư liệu chính thống có trong chính sử (thường là rất ngắn gọn), các hướng dẫn viên còn kể cho các du khách nghe các câu chuyện kể dân gian có liên quan đến di tích đó và thông thường các câu chuyện dân gian này lại rất hấp dẫn du khách. Chẳng hạn như núi Đá Bia, người dân Phú Yên không thể hình dung nổi núi Đá Bia lại không có câu chuyện vua Lê Thánh Tông khắc bia lên vách núi, mặc dù giờ đây theo các nhà khoa học đó chỉ là một truyền thuyết.

Các câu chuyện dân gian này có thể được in thành sách bỏ túi, hoặc thành các tờ gấp-mỗi tờ gấp liên quan đến một di tích hay một điểm danh thắng. Ngoài ra để phục vụ cho công tác nghiên cứu hay quảng bá du lịch, các câu chuyện truyền thuyết, huyền thoại nói trên có thể được xuất bản dưới dạng đĩa VCD. Ngoài phần nội dung và ảnh nghệ thuật như trong bản thảo có thể bổ sung thêm hình ảnh các sinh hoạt văn hóa, lễ hội và các làn điệu dân ca, các điệu hò, bài hát... liên quan đến điểm di tích. Sách và đĩa VCD có thể dùng làm quà tặng rất có ý nghĩa cho du khách.

Như đã nêu ở trên, đối tượng nghiên cứu của đề tài là những câu chuyện kể dân gian dưới hình thức truyền thuyết, huyền thoại liên quan đến các di tích lịch sử danh thắng Phú Yên.

Ở Phú Yên, du lịch đang là một ngành rất cần được sự quan tâm và đầu tư của các cấp, các ngành. Để thu hút khách du lịch phải đẩy mạnh công tác tuyên truyền, quảng bá bằng các ấn phẩm, bằng truyền miệng và bằng các phương tiện thông tin đại chúng. Tiềm năng du lịch của Phú Yên khá phong phú, không chỉ bằng các điểm di tích lịch sử và danh thắng mà còn tồn tại dưới hình thức các di sản văn hóa phi vật thể qua các câu chuyện kể dân gian, là các truyền thuyết, huyền thoại và các lễ hội. Những tiềm năng đó cần phải được khai thác để phát huy hiệu quả của chúng.

Hiện nay số người hiểu biết và còn nhớ về các câu chuyện truyền thuyết, huyền thoại liên quan đến các điểm di tích lịch sử, danh thắng ở Phú Yên còn rất ít và phần lớn trong số họ tuổi đã cao. Nếu không kịp thời ghi chép lại các câu chuyện đó để lưu giữ, một khi những người này qua đời thì các câu chuyện kể kia cũng sẽ bị biến mất cùng với họ. Vì vậy, việc sưu tầm biên soạn và xuất bản những câu chuyện đó là rất cần thiết.

II- TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU THUỘC LĨNH VỰC CỦA ĐỀ TÀI

Ngoài nước:

Thông thường, khi đến tham quan một di tích, ngoài các số liệu trong chính sử, du khách thường đặc biệt quan tâm đến các câu chuyện dân gian dưới dạng huyền thoại, truyền thuyết. Các câu chuyện này nội dung tư tưởng thường là ca ngợi nhân nghĩa, đạo đức, phê phán cái xấu, cái ác để hướng con người vươn đến Chân-Thiện-Mỹ. Thông qua lăng kính huyền thoại, truyền thuyết, đã sử các câu chuyện thường khá ly kỳ, độc đáo, thậm chí có chuyện còn rất hoang đường, song cũng chính vì vậy chúng lại rất hấp dẫn người đọc, người nghe, giúp cho họ hiểu thêm về các di tích lịch sử và danh thắng bằng các câu chuyện kể dân gian thú vị. Ở nhiều điểm du lịch trên thế giới, các nhà làm công tác quản lý du lịch thường cho in những tập sách bỏ túi, hay tờ gấp, tờ bướm với những truyền thuyết, huyền thoại kèm theo những bức ảnh màu để tặng cho du khách. Những ấn phẩm đó thường được các du khách mang về và lưu truyền cho nhiều người khác đọc.

Các bộ sách hoặc tờ gấp này được viết bằng một giọng văn giản dị nhưng hấp dẫn, sinh động, đặc biệt bao giờ cũng kèm theo một bộ ảnh nghệ thuật minh họa để thu hút người đọc, thường được các Công ty Du lịch mua để phát cho khách hoặc bán lẻ trong các quầy sách báo, văn hóa phẩm.

Trong nước:

Ở Việt Nam, một số tỉnh cũng đã bắt đầu thực hiện công việc này để thu hút khách du lịch mà điển hình là tỉnh Long An. Năm 2004 Sở Văn hóa-TT tỉnh Long An phối hợp với Trường Cao đẳng Văn hóa nghệ thuật thành phố Hồ Chí Minh đã cho xuất bản bộ sách bỏ túi bằng 2 thứ tiếng Anh và Việt giới thiệu ngắn gọn và súc tích về các di tích lịch sử và danh thắng của địa phương, dĩ nhiên bao gồm cả các huyền thoại, truyền thuyết và dã sử. Đó là các tập sách bỏ túi: “Chùa Tôn Thạnh”, “Đồn Rạch Cát”, “Nhà Trăm Cột”, “Đám Lá Tối Trời”, “Lăng Nguyễn Huỳnh Đức”, “Vàm Nhứt Tảo”... Ở An Giang thì có các tờ gấp về “Đền Bà Chúa Xứ”... Đây là những ấn phẩm có nội dung tương tự như công trình “Các truyền thuyết, huyền thoại liên quan đến di tích lịch sử và danh thắng ở Phú

Yên”. Tuy nhiên các ấn phẩm này mới chỉ là những tờ gấp còn khá sơ sài, hình thức in ấn chưa đẹp, chỉ kể lại một số câu chuyện truyền thuyết huyền thoại, nhằm phục vụ kịp thời cho công tác quảng bá du lịch, chưa phải là một công trình nghiên cứu quy mô và đầy đủ.

Ở Phú Yên, cho đến nay đã có một số ấn phẩm về các câu chuyện cổ do nhà nghiên cứu văn nghệ dân gian Ngô Sao Kim sưu tầm, như “Truyện cổ, truyện dân gian Phú Yên” NXB Văn hoá dân tộc xuất bản năm 1996 và “Truyện dân gian và truyện cổ Phú Yên” Hội Văn nghệ dân gian và Văn hoá các dân tộc Phú Yên xuất bản năm 2003. Những câu chuyện cổ này được tập hợp một cách ngẫu nhiên, phần lớn không liên quan đến các di tích lịch sử danh thắng, không có các hình ảnh minh hoạ hấp dẫn, do đó không thể phục vụ trực tiếp cho công tác quảng bá du lịch. Ngoài ra, số lượng các câu chuyện cổ được sưu tầm cũng còn rất hạn chế, nhất là ở vùng miền núi.

Năm 2005, cùng với việc đăng ký đề tài “Các truyền thuyết, huyền thoại liên quan đến di tích lịch sử và danh thắng ở Phú Yên” với Sở Khoa học và Công nghệ, Hội Liên hiệp VHNT Phú Yên đã đầu tư kinh phí cho các hội viên chuyên ngành văn nghệ dân gian bắt đầu thực hiện công trình này với sự chủ trì của nhà nghiên cứu Đoàn Việt Hùng. Đầu năm 2006, Hội Liên hiệp VHNT Phú Yên đã tiến hành chọn lọc một số câu chuyện truyền thuyết và huyền thoại được nhiều người biết đến để in thành tập sách “Huyền thoại Phú Yên” phục vụ cho các hoạt động chào mừng kỷ niệm 395 năm Phú Yên (01.4.2006). Tập sách “Huyền thoại Phú Yên” mặc dù đã đề cập đến một số truyền thuyết và huyền thoại liên quan đến di tích lịch sử và danh thắng ở Phú Yên, nhưng số lượng các câu chuyện còn ít, lại thiếu hẳn phần nghiên cứu-là cơ sở cho một công trình khoa học hoàn chỉnh.

So với các công trình trước đó vừa được đề cập ở trên, đề tài “Các truyền thuyết, huyền thoại liên quan đến di tích lịch sử và danh thắng ở Phú Yên” được đầu tư nghiên cứu một cách đầy đủ và toàn diện hơn. Đề tài này, ngoài phần nội dung chính là các truyền thuyết và huyền thoại được bố cục theo các huyện và thành phố, còn bổ sung thêm các phần sau:

-Những vấn đề chung trong nghiên cứu đề tài. (trình bày về phương pháp luận nghiên cứu đề tài).

-Đôi nét về địa lý, lịch sử và văn hoá vùng đất Phú Yên.

-Khái quát về các truyền thuyết, huyền thoại trên đất Phú Yên.

-Kết luận: Ý nghĩa văn hoá, xã hội và giáo dục của các truyền thuyết và huyền thoại trên vùng đất Phú Yên.

-Phụ lục.

Kết quả của đề tài, ngoài phần bản thảo, còn có thêm bộ ảnh màu nghệ thuật chụp các di tích lịch sử và danh thắng được đề cập đến, một đĩa CD về đề tài được thể hiện như một trang VEB nhằm phục vụ cho công tác quảng bá du lịch.

III- MỤC ĐÍCH NGHIÊN CỨU CỦA ĐỀ TÀI

Mục đích của đề tài là tổ chức sưu tầm và nghiên cứu một cách có hệ thống các truyền thuyết, huyền thoại liên quan đến các di tích lịch sử và danh thắng trên đất Phú Yên. Sau đó, nội dung của đề tài có thể được xuất bản dưới hình thức ấn phẩm (sách cầm